

Motion till riksdagen

1989/90:N5

av Carl Frick och Lars Norberg (båda mp)

med anledning av prop. 1989/90:25 med
förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten
för budgetåret 1989/90

Det är trots allt med en viss förväntan som man tar emot en tilläggsbudget för det löpande budgetåret. Med tanke på de problem, som vi har i vårt samhälle med en ökande miljöförstöring hade vi kunnat förvänta oss att tilläggsbudgeten på något sätt skulle spegla den övergripande samhällsproblematiken.

De mycket allvarliga långsiktiga problem som trafiken ställer oss inför borde snarast kunna börja åtgärdas på allvar. Vi vet i dag att det fordras av oss att de miljöfarliga utsläppen av kväveoxider och koldioxid måste ner med i storleksordningen 70 till 80 % om vi skall kunna klara vår förmåga att överleva på ett drägligt sätt. Förväntningarna kommer på skam. Vi kan från Miljöpartiet de Grönas sida inte tolka detta på annat sätt än att regeringen ännu inte förmår att ta miljö- och överlevnadsfrågorna på allvar. Trots att en bred folkopinion har förklarat sig villig att ändra sina konsumtionsvanor för att rädda miljön och framtiden. Solidaritetsfrågorna har ingen framträdande plats inom den socialdemokratiska regeringen.

Från Miljöpartiets sida vill vi ta upp anslagsäskande under tolfte och fjortonde huvudtitlarna samt krav att alla statsbudgetar i framtiden måste kompletteras med viktiga miljödata och hur dessa kommer att påverkas av den föreslagna politiken.

1. Tolfte huvudtiteln

E. Statsägda företag m. m.

(1) E4. Teckning av aktier i Statens Skogsindustrier (ASSI)

Så sent som i våras tillförde staten 650 miljoner i nytt kapital till ASSI. Nu kommer bolaget tillbaka och begär att staten skall bidra med ytterligare 350 miljoner varav 262,5 miljoner direkt via statsbudgeten och resten via domänverket.

Det framgår av ASSI:s prospekt att bolaget avser att utöka sin kapacitet inom det område, som man numera specialiserar sig på, nämligen förpackningar. Man vill utöka verksamheten både i Sverige och inom EG.

Bolaget framhåller att ett av dess stora problem är att det inte har någon egen skog, men att detta problem i någon mån lättas genom det intima samarbetet med Domänverket. Det framgår också att ökningen av det egna kapitalet med 1 000 miljoner skall säkerställa ett investeringsprogram på 5 000 miljoner, varvid den största delen skall genereras inom företaget.

Miljöpartiet de Gröna vill, när det gäller att värdera industriell verksamhet i första hand utgå ifrån energi- och miljösynpunkter men vill också beakta de gängse synpunkterna rörande sysselsättning, lokalisering, råvarutillgångar, industriell struktur och produkternas påverkan på miljön bland annat under deras användning.

ASSI har numera nästan helt specialiserat sig på förpackningssidan. Man säljer också en del oförädlad massa. Miljöpartiet de Gröna vill då i första hand värdera om denna verksamhet bör uppmuntras till vidare expansion med hänsyn till miljö-, råvaru- och energiproblemen. Vi kan då konstatera att man i samhället i dag är mycket bekymrad över det omfattande slöseriet med dyrbara och onödiga engångsförpackningar, som är både miljöskadliga och energikrävande. De fördyrar många gånger varorna för konsumenterna.

Det är i dag en väl etablerad uppfattning att förpackningsraseriet måste begränsas tillsammans med reklamen. Många människor efterlyser åtgärder för att verkställa de nödvändiga begränsningarna. Miljöpartiet de Gröna kommer i det fortsatta riksdagsarbetet med förslag till konkreta åtgärder.

Tidigare har Miljöpartiet föreslagit att engångsförpackningar i största möjliga utsträckning skall bytas ut mot returförpackningar. Bland de viktigare åtgärderna är att sluta med kartongförpackad mjölk och i stället använda returglas eller den så kallade stålkossan.

En annan av ASSI:s produkter är plastat papper. Användningen av denna produkt måste begränsas eftersom den är dålig ur återvinningssynpunkt. Dessa synpunkter har naturligtvis inte bara giltighet i Sverige utan också utomlands. Vi vet att miljörörelsen och de gröna partierna i Europa delar dem.

Miljöpartiets förslag kommer när de genomförs att påverka ASSI:s nuvarande produktionsuppläggning. Det vore av stort värde om riksdagen kunde uttala att ASSI bör planera sin framtida produktion inom andra områden än engångsförpackningar.

Frågan om vedråvaran och dess användning är viktig. Det är vår uppfattning att massaindustrin inte skall expandera. En större andel av vedråvaran skall gå till träindustrin – sågning och vidareförädling i snickerier. Detta ger ett gott utbyte i form av arbetstillfällen, som är decentraliserade och gynnar inlandet.

Om det omfattande pappersslöseriet kan begränsas kan dessutom en del av vedråvaran användas som bränsle. Då får vi en övergång från energikonsumtion till energiproduktion, som skulle vara gynnsam för vår miljö och vår ekonomi.

Av dessa skäl avvisar Miljöpartiet de Gröna regeringens förslag att utöka aktiekapitalet i ASSI.

Miljöpartiets avvisande av propositionens förslag innebär naturligtvis inte att ASSI:s verksamhet behöver avvecklas. Om man avstår från kapacitetsökningar torde det av företaget självt genererade kapitalet väl räcka för att förnya och modernisera maskinparken.

2. Fjortonde huvudtiteln
Miljö- och energidepartementet
C. Energi
(3) Verksamheten vid Statens Vattenfallsverk

Mot. 1989/90
N5

A. Förvärv av aktier i Vilhelmina Värmeverk AB

Miljöpartiet de gröna har tidigare framhållit som sin uppfattning att Vattenfall bör inskränka sin verksamhet till att generera och distribuera elektricitet. Miljöpartiet anser inte att Vattenfalls ambitioner att vara ett allomfattande energiföretag är till gagn för landet. Det skapar maktkoncentration och leder till oklarheter om vilka intressen som främjas.

Staten bör förvisso på olika sätt stödja kommunerna i deras strävan att hushålla med energi och välja lämpliga tekniska lösningar för sina energibehov. Det skall ske genom andra organ än Vattenfall. Vattenfall skall varken syssla med kommunal fjärrvärme eller naturgasförsäljning eller distribution.

Någon aktieteckning från Statens Vattenfalls sida i Vilhelmina Värmeverk AB skall enligt Miljöpartiets uppfattning inte ske.

B. Bildande av företagsgrupp inom Vattenfalls område

Miljöpartiet har redan tidigare avisat Vattenfalls expansionsplaner och önskan att vara ett allt övergripande energiföretag i Sverige. Trots att staten tidigare har sagt nej till att ombilda Vattenfall till ett aktiebolag söker man nu stegvis att bolagisera verksamheten för att kunna minska allmänhetens insyn i företaget och därigenom få större manöverutrymme.

Miljöpartiet de Gröna har tidigare framhållit att Vattenfall skall inskränka sin verksamhet till att producera och distribuera elektricitet. Denna verksamhet har i många avseenden en monopol- eller monopolliknande karaktär och bör därför bedrivas i den öppnare form som gäller för ett affärsverk.

Värmedistribution och värmeförsäljning, gasförsäljning, konsultverksamhet, rådgivning för energihushållning etc. skall handhas av andra organ. De kan vara statliga eller privata. De kan mera helhjärtat arbeta med sina huvuduppgifter utan några konflikter genom motstridiga intressen.

Detta är ingen kritik mot de enskilda personer inom Vattenfall, som med engagemang har arbetat med sina uppgifter på dessa områden.

Miljöpartiets uppfattning är den att den föreslagna bolagsbildningen inte skall komma till stånd och att regeringen skall ta initiativ till en kraftig rationalisering av Vattenfalls verksamhetsområde efter de riktlinjer som har angivits i denna motion.

3. Kompletta statsverkspropositioner,
kompletteringspropositioner och tilläggsbudgetpropositioner

De budgetar som regeringen lämnar till riksdagen är mycket ofullständiga. De måste därför enligt Miljöpartiet de Gröna utvecklas så att vi får en samlad bild över de olika faktorer som påverkar landets ekonomi på kort och lång sikt.

Därför vill vi redan i detta sammanhang ta upp frågan om kompletta propositioner på ekonomins område.

Det är Miljöpartiet de Grönas uppfattning att statens budget också måste omfatta en redovisning av hur den föreslagna ekonomiska politiken påverkar vår miljö och vår hälsa. Vi har i dag så mycket data tillgängliga att det skall vara möjligt att göra de första försöken till verkliga miljö- och ekonomibudgetar för det svenska samhällets aktiviteter. Det är också viktigt att i en sådan budget ta fram hur vårt handlande påverkar miljön i andra länder.

Vi måste få en koppling mellan det som händer i den ekonomiska delen av vårt samhällsliv med det som är själva grunden för all vår verksamhet – det biologiska livet och naturen.

Vi lever i ett starkt tillväxtorienterat samhälle. Syftet med den ekonomiska politiken är bl. a. att försöka uppnå största möjliga ekonomiska tillväxt, hög sysselsättning och en god balans i våra utrikes affärer.

Industri- och samhällsbyggnadssystem har hittills byggts på fyra helt ohållbara förutsättningar:

- ☐ obegränsad tillgång på lagrad energi
- ☐ obegränsad tillgång på råvaror
- ☐ obegränsad tålighet hos naturen mot påverkan
- ☐ obegränsad fysisk och psykisk tolerans hos människan mot ändring i livssituationen

Det går inte att bygga ett samhälle på illusioner om obegränsade tillgångar och tålighet. Vi ser ju trots allt dagligen omkring oss att vi har klara fysiska och psykiska begränsningar, som vi måste beakta.

Vi måste få konsekvensbeskrivningar som visar hur den rådande konjunkturen och den föreslagna politiken förändrar tillståndet hos natur och miljö både i Sverige och i de fall då vi hämtar råvaror och livsmedel utomlands.

Detta kan troligen uttryckas genom ett antal nyckeltal, som kan utvecklas allteftersom vi får nya kunskaper om den ekonomiska politikens påverkan på våra livsförutsättningar.

De framtida kompletta statsbudgetarnas utformning

De bör innehålla följande:

Dagsläget för

Utsläpp av koldioxid, kväveoxider, freoner, svavel, klor, dioxiner och andra klorerade organiska föreningar samt tungmetaller uttryckt på årsbasis i lämpliga måttetal.

Rådande läge för mark- och vattenförsurning i ett väl valt antal referenspunkter jämnt fördelat i landet.

De kalk- och mineralmängder som erfordras för att häva försurningen och för att återföra mark och vatten till ett tidigare normaltillstånd för deras pH-värden och mineralinnehåll. Behovet skall då uträknas som en kvantitet för hela landet.

De årliga svenska kväveläckagens storlek uttryckt i ton per år.

Den årliga kvävebelastningen på mark och vatten uttryckt som ton per år och ton per hektar.

Tillståndet för sjöar, vattendrag, grundvattentäkter när det gäller halter av jordbruksgifter, kvävemängder, halter av tungmetaller och för det biologiska livet upptagbara mängder aluminium.

Mot. 1989/90
N5

Mängden rötslam som inte kan spridas på våra marker.

Sopmängden för hela landet.

Brända sopmängder och därigenom förorsakade utsläpp av miljöfarliga ämnen såväl till luft som till vatten som till lagringsplatserna för aska och slag. Mängden miljöfarligt avfall.

De samlade utsläppen av radioaktivitet från de svenska kärnkraftverken.

Produktionen av olika typer av radioaktivt avfall från de svenska kärnkraftverken.

Importkvantiteter av legeringsmetaller som krom, nickel, vanadin, molybden, uran och mangan och hur brytning och framställning av dessa metaller påverkar natur, miljö och människor i produktionslandet. Denna påverkan kan uttryckas som förändringar i pH, kalkningsbehov, utsläpp av svavel, koldioxid och kväveoxider samt utsläpp av radioaktivitet.

Svavel- och kvävebalanser som anger import- och exportmängderna.

Irreversibla miljöskador.

Hotade arter och biotoper.

De samlade samhällskostnaderna för trafikolyckor skall redovisas.

Allt måste kompletteras med de kända samhällskostnaderna för utsläpp.

*De beräknade förändringarna som följd av den framlagda budgeten:
för alla ovan nämnda punkter:*

Beräkningsbara förändringar av produktionskapaciteten för skog, sädesodling och fiske samt de förändringar i landets ekonomi som detta föranleder. Det behövs också en redovisning i vilken takt som vi minskar ändligen tillgångar som fossila bränslen och malmer. Vi kan på så sätt få en långtidsbudget för miljö, hälsa och ändligen tillgångar.

Miljöpartiet de Gröna anser att det är en mycket angelägen reform av statsbudgeten som föreslås.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ASSI:s expansionsplaner.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ASSI:s framtida produktionsinriktning.
3. att riksdagen avslår regeringens förslag till aktieteckning i ASSI.
4. att riksdagen avslår regeringens begäran om bemyndigande att medge statens vattenfallsverk att förvärva aktier i Vilhelmina Värmeverks AB.
5. att riksdagen avslår regeringens begäran om bemyndigande att godkänna att statens vattenfallsverk bildar ett aktiebolag i en före-

tagsgrupp med ett aktiekapital om högst 300 milj.kr.och en reservfond om högst 60 milj.kr. .

Mot. 1989/90
N5

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anføres om behovet av rationalisering och inskränkning av statens vattenfallsverks arbetsområde.

Stockholm den 15 november 1989

Carl Frick (mp)

Lars Norberg (mp)